

פאר מקדושים

פגנים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת כי תצא

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה. (כא יח)

במסכת סנהדרין דף ע"א אמר רבי שמעון, בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב אלא דרוש וקבל שכו. ושמעתי אומרים בשם הגאון הגדול מהור"ר העשיל זצ"ל, דהנה איתא בגמ' אין נעשה בן סורר ומורה עד שיהיו קול אביו ואמו שוים, שנאמר איננו שומע בקולנו. וא"י במסכת יבמות (פ:) קול איש באשה וכו' סימן שהיא סריס. נמצא כשקוליהן שוה אינן מולידין, ומהיכן בא להם בן סורר ומורה, אלא דבאמת לא היה. (ביאור נפלא זה לא הובא בחנוכת התורה)

(תעודות שלמה (אופיבך תע"ח) לרבי שלמה חזן ממיץ)

וכן תעשה לכל אבידת אחיך וגו' לא תוכל להתעלם. (כב ג)

דע כי האדם לפעמים נתקן ע"י עיבור [בתוך נשמת חבריו], ופעמים צריך לחזור בגלגול שהוא יותר צער מאד. והנה העונש של המוצא אבידה ואינה מחזירה הוא, שאין לו תיקון בעיבור אחרי מיתתו. אך צריך לחזור בגלגול ממש, וזהו לא תוכל להתעלם שהוא העיבור שמתעלם בתוך נשמת חבריו, אלא מתגלגל ממש.

(שלחן ערוך האריז"ל, פרנקפורט דאודר תנ"א)

לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה', על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים. (כג ה)

הנה במתן תורה טענו המלאכים תנה הודך על השמים והתורה הקדושה שייכת לנו מדין מצרנות. ואמר אא"ז הרב הגאון הגדול החסיד מוה"ר יעקב הכהן ראפשוויר ז"ל דהתורה נקראת מתנה, כדכתיב כי לקח טוב נתתי לכם, וקשה דבמתנה לא שייכה דין מצרנות, אמנם זה דוקא אי אמרינן תפוס לשון אחרון, אבל א"א תפוס לשון ראשון התורה נקראת מקח, דכתיב ברישא דקרא כי לקח טוב נתתי וגו' ושייכא מצרנות. ואיתא בגמ' שרצו לפסול את דוד לבוא בקהל דכתיב לא יבוא עמוני ומואבי וגו', משמע בין זכרים ובין נקבות, רק משום דכתיב בסיפא על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, ורק דרכו של איש לקדם וכו', לכן עמונית ומואבית מותרת מיד, ואי אמרינן תפוס לשון ראשון, גם הנקיבות יהיו אסורות, אך מכח נתינת התורה דאמרינן תפוס לשון אחרון כדלעיל, א"כ דוד ג"כ מותר לבוא בקהל משום דאמרינן תפוס לשון אחרון על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים כנ"ל. וזהו שאמר דוד בתהלים (קיש צב) לולי תורתך שעשועי, ר"ל לולא דתורה נקראת מתנה ומוכח דתפוס לשון אחרון, אז אבדתי בעיני ופסול הייתי לבוא בקהל ודפח"ח.

(זרע יעקב על תהלים (הוראדנא תקמ"ח) לרבי יעקב הכהן אב"ד וויסטיניץ שבגלילות (הוראדנא)

וירקה בפניו. (כד ט)

כתוב בספר פננת רזא, אמר לי מוהר"ר חיים מעשה בימי רבינו שמחה ביבמה אחת עשירה ומיוחסת שרצה היבם ליבמה בע"כ, ויען לה רבי שמחה שתרוק בפניו אם תראה אותו ותפסלנו בזה מלייבם, וכן עשתה ופסלה ר' שמחה מלהתייבם, והביא רא"י לפסק זה מדבר הלכה.

ועיין בשו"ת מהרש"ל סי' כ"ב שחכם א' עשה מעשה בארץ שנוהג יבום כמו ר' שמחה, והאריך להשיג ע"ז שאין לעשות כן ע"פ ההלכה.

(ילקוט הפלאות, לרבי חיים פוטערניק מקראקא)

אבני צדק וגו' כל עושה אל"ה. (כה טז)

וסמך ליה זכור אשר עשה לך עמלק, אם תשקור במשקלות יבוא האויב עמלק ויהיה רצועה מרדות. (רש"י) ועונשן של מדות קשה יותר מעריות, שזה נאמר בהן אל"ה, שאי אפשר בתשובה שאינו יודע ממי גזל וכו'.

ולפ"ז יש ליישב שפיר הפסוק במגילת אסתר (ג א) אחר הדבריים האלה גדל המלך וגו', דקשה דהיה לו לומר אחר הדבר, כי לא היה רק דבר אחד ענין בגתן ותרש. אלא דבסעודת אחשוורוש נהגו ח"י אלף וחמש מאות מאיסורים, ונשתכרו וקלקלו בזנות והס"מ קיטרג. ואמרינן היכי דמי בעל תשובה, באותה אשה ובאותו מקום. ובסעודת אחשוורוש לא ידעו בשכרות איך ומה, לכן דומה זה למשקלות שא"א בתשובה. וז"ש אחר הדבריים שעשו שקשה כאל"ה, כמשקלות שא"א בתשובה, הוצרך לגדל את המן מזרע עמלק.

(נפת צופים-מאירת עינים (פפד"א תקמ"ב) לרבי מאיר תאומים אבי הפרמ"ג)

כי תצא למלחמה על אויבך. (כא י)

ערבים עלי אמרות טהורות, מפה קדוש מורי ורבי מאורן של ישראל שר התורה רבינו הגדול והקדוש רבי אברהם שליט"א מסאכטשאו (בעל האבני נזר ז"י), שאמר על דברי רש"י בפסוק כי תצא למלחמה, במלחמת הרשות הכתוב מדבר, דזהו לקדש עצמו במותר לו, שדבר שרשות אצלו שלא למלאות תאוותו אלא לקדש עצמו, זהו עיקר המלחמה שצריך ללחום נגד היצר הרע. כי לאיסור גמור אין האדם גרוע כל כך שיפתה אותו היצר הרע לזה מיד רח"ל, אך במקום שהוא דבר רשות - שם הוא עיקר המלחמה. וזהו במלחמת הרשות הכתוב מדבר עכדה"ק ודפח"ח.

(מלחמות יהודה (פיטריקוב תרס"ה) לרבי צבי יהודה מאמלוק בהקדמת הספר, והובא בגליון נעימים אמריה)

רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב האבני נזר

נולד בבגדאד שבבולין בחודש חשוון תקצ"ט. להגאון רבי זאב נחום ז"ל בעל האגודת אוזב. בשנת תר"י עברה משפחתו לגור באולקוש, שם נתמנה אביו לאב"ד. בהקדמה לספרו "אגלי טל" הוא כותב כי כילד למדני אדוני אבי מורי ורבי זצ"ל דרכי פלפול, וכד הוינא כבר עשר חידושים חידשתי.

בחודש אב שנת תרי"ג בהיותו בן ארבעה עשר, נשא את מרת שרה צינא, בתו של השרף רבי מנחם מנדל מקוצק ז"ל שאביו היה מחסידי. בבית חותנו הגדול (שנפטר בשנת תרי"ט (התגורר עד חורף שנת תרכ"א).

בחנותו ראה את רבו המובהק למרות שהגיע לקוצק בתקופה שחותנו כבר הסתגר בחדרו, והיה נוהג להיכנס אליו הרבה, והיה מבקש ממנו כל יום שיאמר לו חידושי תורה. בהקדמת ספרו "אגלי טל" הוא מעיד: אחר כך נכנסתי לפני ולפנים לבית חמי אדוני מורי ורבי זצ"ל מקאצק, מקור החכמה והתבונה, ממנו דרכי העיון למדתי, וממנו נתוודעתי מה ייקרא חידושי תורה באמת, כי לא כל הפלפולים חידושים המה. ולא יאומן כי יסופר, השגחה גדולה אשר השיגה עליי בעינא פקחא גם בעניין סדר הלימוד וחידושים.

כעבור ד' שנים מפטירת חותנו, נתמנה לרבה של פרטשוב, שם שהה מספר שנים שבהם סבל מרדיפות של חסידי גיסו רבי דוד, בנו של רבי מנחם מנדל מקוצק, משום שלא קיבל את מרות רבם, ותחת זאת היה חסיד של החידושי הרי"ם. בשנת תרכ"ז עבר לכהן כרב בקרשנוביץ. בשנים אלו נהג לנסוע לרבו הנ"ל ולרבי חנוך העניך מאלכסנדר. בשנת תר"ל אחר פטירת הרבי רבי העניך מאלכסנדר החל לכהן כאדמו"ר. בשנת תרל"ז עבר לכהן ברבנות נשלסק, וגם שם הבעלי הבתים לא ראו בעין יפה את ניהול החצר במקביל לתפקיד הרבנות, ולכן עזב את העיר, ובשנת תרמ"ג עבר לכהן כרב העיר סוכטשוב, שבה הקים ישיבה במקביל לחצרו החסידי. לאחר מספר שנים עזב את רבנות העיר ושימש כאדמו"ר בלבד. וביום י"א אדר א' שנת תר"ע נפטר לב"ע, ואת מקומו מילא בנו השם משמואל.

השאיר תלמידים גאוני עולם, ביניהם הגאונים רבי מאיר דן פלאצקי בעל ה"כלי חמדה", רבי יואב יהושע וינגרטן "החלקת יואב". רבי יצחק פייגנבוים ראב"ד ורשה, הגאון מקודיקלוב רבי אריה צבי פורמר מחבר ה"ארץ צבי", רבי שאול משה זילברמן רבה של וויערשוב, רבי צבי יהודה מאמלוק מקאליש מחבר הספר "אביר הרועים", רבי מיכאל פורשלגר מחבר הספר "תורת מיכאל", רבי אברהם ויינברג בעל ה"ראשית ביכורים", ורבי יצחק יהודה טרונק רבה של קוטנא, ורבי שלמה קאליש חתנו של החלקת יואב.

